

Járvány, háborús hírek és antiszemitizmus: Pillanatkép Magyarországról

Dr. Büchler Tamás

1. Bevezető

A magyarországi zsidóság története évszázadokra nyúlik vissza, és a holokauszt traumatikus eseményei ellenére a zsidóság továbbra is fontos része a magyar társadalomnak. A zsidó közösség, amely jelenleg a negyedik legnagyobb Európában, továbbra is aktív szerepet vállal az ország minden polgára számára egy jobb jövő építésében, olyan értékek által vezérelve mint a nyitottság, a szolidaritás és a befogadás. A következő oldalakon felvázolom az elmúlt évek fontosabb mérföldköveit az antiszemitizmust illetően Magyarországon, némi európai kitekintéssel. Fontos előjáróban megjegyezni, hogy a 2023. Október 7-i terrortámadások, majd az izraeli válaszlépések az antiszemita incidensek, narratívák és gyűlöletbeszéd szempontjából teljesen új helyzetet teremtettek, aminek az elemzése nem képezi ennek a jelentésnek a témáját - annak elemzése más módszertant és további szempontok figyelembevételét igényelné. Ez alábbi észrevételek nagyban támaszkodnak az Európai Bizottság "Networks Overcoming Antisemitism (NOA)" projekt 2023-as országjelentésére, melyet a CEJI - A Jewish Contribution to an Inclusive Europe és a B'nai' B'rith Europe segítségével készült. A 2019-ben indított NOA projekt egy innovatív törekvés az új köz- és civil társadalmi partnerségek kialakítására és a nem kormányzati szektoron belüli együttműködés előmozdítására az Európai Tanács antiszemitizmus elleni küzdelemről és a zsidó élet előmozdításáról szóló nyilatkozatainak támogatása érdekében Európában különböző szakpolitikai területeken. Fontos megjegyezni, hogy ezen szöveg jelentése időpontjában fejlesztés alatt áll az antiszemitizmus elleni nemzeti stratégia, ami új löketet ad majd a pozitív változásnak Magyarországon remélhetőleg.

TÁMOGATÓK:

**Nemzeti
Együttműködési
Alap**

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

2. Kontextus és háttér

A magyarországi zsidó közösség helyzetének felmérésében első lépcső annak beismerése, hogy jelentős nehézségekbe ütközik a közösség méretének megbecslése. A 2011-es népszámlálás vallási hovatartozásra vonatkozó hivatalos adatai alapján a magyar lakosság 0,1%-a vallja magát zsidónak (kb. 11 000 fő). A holokauszt több mint félmillió magyar zsidó halálát okozta, ez a zsidó lakosság mintegy 68%-át jelentette. A II. világháborút követően a túlélők nagyjából fele elmenekült az országból. „Zsidók és zsidóság a mai Magyarországon: Egy szociológiai felmérés eredményei” c. tanulmányban Kovács András és Barna Ildikó 73 000 és 138 000 közötti számot valószínűsítenek (160.000 fő legalább egy zsidó nagyszülővel rendelkezők száma), amit nyilván nehezít a vegyes házasságokról vagy folyamatos elvándorlással kapcsolatos pontos adatok hiánya. Ezzel a számmal a magyar zsidó közösség kelenleg a negyedik legnagyobb közösség Európában.

Ami a vallási és kulturális életet illeti, a rendszerváltás óta a magyar zsidó közösséget rendkívüli sokszínűség és a zsidó életélmények változatossága jellemzi (amit sokan zsidó reneszánszként emlegetnek, bár ez a kifejezés már sokak számára kevésbé elfogadható): ami a zsidó vallási közösségeket illeti találunk ortodox, neológ, reform, maszorti és chabad irányzatokat (különösen ha a zsinagógákra és minjánokra fókuszálunk, melyek száma kb. 22-re tehető). Ezt kiegészítik a zsidó ifjúsági szervezetek mint a Hasomer Hacair vagy a Marom, zsidó közösségi központok mint a Bálint Ház, az Izraeli Kulturális Intézet, az Auróra vagy a Zsilip. A Kibic – Zsidó Közösségi Fórum 20 szervezete több ezer aktív zsidó magyar állampolgárt képvisel, akik a legkülönb módokon élik meg zsidó identitásukat: legyen az sport, színház, művészet, a holokauszt emlékezete vagy társadalmi aktivizmus és önkéntesség. A zsidó szervezeteket kiegészítik a további intézmények, iskolák, múzeumok és kiállítások (Zsidó Múzeum, HDKE stb), kulturális központok (pl. a Csányi 5), fesztiválok (Judafest), nyári táborok (pl. Szarvas), sportklubok, kórházak és idősek otthonai. Vidéken is számos kisebb zsidó közösség működik, főleg Szegeden és

TÁMOGATÓK:

**Nemzeti
Együttműködési
Alap**

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

Debrecenben, de találunk aktív közösségeket Miskolcon, Sopronban és Szombathelyen is.

A magyarországi zsidóságot több fontos szervezet képviseli: a MAZSIHISZ (Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége) ernyőszervezet, EMIH (Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség), és a MAOIH (Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség), amelyek mindegyike éves állami támogatásban részesül elismert egyházként/hitközségként, és számos közösségi kezdeményezést támogatnak. A reform zsidó közösségek azonban nem élvezik ugyanazt a státuszt. A közösség fenntartásában komoly szerepet vállal a JDC – Joint és a Jewish Agency for Israel is.

Az antiszemitizmus Magyarországon

2013-ban Orbán Viktor miniszterelnök „zéró toleranciát hirdetett az antiszemitizmussal szemben”, és kijelentette, hogy a magyar kormánynek erkölcsi kötelessége megvédeni a magyar zsidó közösséget. Tagadhatatlan, hogy ez a kormányzati attitűd hozzájárul a zsidó élet fent említett virágzásához. A zsidók ellen irányuló fizikai támadások ritkák – 2019-ben egy esetet jegyeztek fel, 2020-ban pedig egyáltalán történt ilyen inzultus, ennek ellenére a magyar lakosság nagy része hisz a zsidókkal kapcsolatos összeesküvés elméletekben. A magyarországi zsidók körében 2018-ban végzett friss szociológiai felmérés szerint a válaszadók 20 százaléka számolt be arról, hogy már érte személyes sértés és a zsidók 65%-a szerint az antiszemitizmus súlyos probléma a mai Magyarországon. Ráadásul a válaszadók 90%-a feltételezi, hogy a zsidók többsége jobban aggódik az antiszemitizmus miatt, mint ők maguk. Ezek az ellentmondásos és paradox eredmények a magyarországi zsidókkal szembeni előítéletek természetével magyarázhatók amelyek elsősorban a politikai diskurzusban nyilvánulnak meg. Az Orbán-kormány emellett az Európai Unión belül Izrael egyik legelkötelezettebb szövetségese és a zsidó ügyeket állami szinten facilitáló Takács Szabolcs amerikai nagykövet erőfeszítéseit a magyar IHRA küldöttség vezetőjeként nagyra értékelték itthon és külföldön egyaránt.

TÁMOGATÓK:

**Nemzeti
Együttműködési
Alap**

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

A szélsőjobboldali politikusok antiszemita megjegyzései általában heves reakciókat váltanak ki a zsidó közösség részéről és a kormány részéről egyaránt. Az alapvetően kiegyensúlyozott viszony ellenére a zsidó közösség és állami szervek között fordulnak elő a kisebb súrlódások, aminek legfőbb oka a Horthy-nosztalgia, ami a zsidó közösség kollektív emlékezetében továbbra is fájdalmasan él. Erre példa a magas kitüntetések adományozása szélsőséges antiszemitizmusról ismert közéleti személyiségeknek, például Bayer Zsoltnak vagy Raffay Ernőnek. A magyar kormány politikai meggyőződése (pl. az "Illiberális demokrácia" koncepciója) inkább a jobboldali ideológiákhoz igazodó zsidó szervezetek előnyben részesítését eredményezte (pl. a Chabad mozgalmat), ami megnyilvánul pénzügyi támogatásokban is.

Az Európai Zsidó Szövetség (EJA, European Jewish Association) és a Zsidó Politikai Kutatóintézet (JPR, Institute for Jewish Policy Research) által 2022 júniusában publikált jelentés szerint Magyarország a második legbiztonságosabb és „legbarátságosabb” hely a zsidók számára Európában. Ezt megerősítik a FRA (Fundamental Rights Agency) a zsidók elleni diszkriminációról és gyűlölet-bűncselekményekről az EU-ban készített második felmérésének eredményei, amely szerint a magyar zsidók sokkal inkább biztonságban érzik magukat, mint korábban. Ennek ellenére Tett és Védelem Liga 2021 októberében közzétett, az antiszemita előítéletekről szóló tanulmánya szerint azonban Magyarország a kutatásban részt vevő 16 uniós ország közül az egyik legrosszabb helyen áll – mivel ezen jelentés szerint a gyűlöletbűncselekmények hiánya nem jelenti azt hogy nincsenek antiszemita attitűdök a lakosság körében.

Fontos megjegyezni azonban, hogy a zsidó közösség körében más kirekesztő hangok és indulatok is rendkívüli ellenérzést, bizalmi deficitet és aggodalmat keltenek, legyen szó romaellenes rasszizmusról, homofóbiáról vagy a menekültek és bevándorlók elleni kampányokról. Félelemre ad okot hogy a bűnbakképzés milyen gyorsan és milyen társadalmi hatással nyilvánul meg a közbeszédben és a médiában, és ezt nem lehet elszigetelten kezelni az antiszemitizmustól akkor sem ha nem konkrétan a zsidók a célpontjai.

TÁMOGATÓK:

**Nemzeti
Együttműködési
Alap**

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

Az Európai Unió Tanácsának nyilatkozatának “Az antiszemitizmus elleni küzdelemről és az európai zsidó közösségek és intézmények hatékonyabb védelmének közös biztonsági megközelítéséről” (2018) valamint az Európai Bizottság antiszemitizmus elleni küzdelemmel és a zsidó élet támogatásával kapcsolatos uniós stratégiája (2020) elfogadásával az EU tagállamai elkötelezték magukat amellett, hogy az antiszemitizmus minden formájának megelőzését és az antiszemitizmus elleni közös fellépést több szakpolitikai területen alkalmazni fogják. A stratégia részét képezik tagállami szinten a nemzeti cselekvési tervek kidolgozása és végrehajtása (ami jelenleg Magyarországon is halad előre).

A következőkben áttekintem röviden azokat a területeket, ahol az antiszemitizmus elleni küzdelem az EU-s standardok alapján a legfontosabbak: kultúra, oktatás, gyűlölet-bűncselekmények, gyűlöletbeszéd, holokauszt-emlékezet, média, vallásszabadság, biztonságpolitika és sport.

1. **Kultúra és örökségvédelem:** Az állam anyagilag is támogatja a zsidó kultúra és örökség előmozdítását, megőrzését és elismerését alkotmányos feladatként. Ennek részét képezi példának okáért a Nemzeti Vallásturizmus Tanács amelynek tagjai között megtalálhatók a MAZSIHISZ és az EMIH igazgatói. Számos zsidó látványosságot hivatalosan nemzeti turisztikai helyszíneként vagy nemzeti műemlékként tartanak nyilván, és az állam anyagilag is támogatja őket (pl. a Rumbach Zsinagóga felújítása). Szintén részesül állami támogatásban több zsidó fesztivál, például a Judafest és a Zsidó Nyári Fesztivál.

2. **Oktatás:** Az oktatási portfólió az Emberi Erőforrások Minisztériumának része. A közoktatás központosított, egyetlen nemzeti tantervvel és államilag akkreditált tankönyvekkel. 2012-ben létrejött a Zsidó Közösségi Kerekasztal (melyben számos szakértő részt vett a zsidó közösség részéről) segítségével alakították ki a nemzeti alaptanterv (NAT) zsidósággal kapcsolatos elemeit. Ennek részét képezte az antiszemitizmus és a Holokauszt részletes tárgyalása (bár jelenkori kontextus – pl.

TÁMOGATÓK:

Nemzeti
Együttműködési
Alap

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

társadalmi befogadás, emberi jogok, tolerancia tárgyalása nélkül), valamint a zsidó kultúra, történelem és vallás fontosabb részei több tantárgyon belül (pl. történelem, magyar és etika) is megtalálhatóak. Szakértők egyöntetű véleménye, hogy lenne még feladat a tanárképzésben is ezen a területen. Több civil szervezet szervez iskolai foglalkozásokat és városi túrákat ezekben a témákban – pl. a Haver Alapítvány és a Záchor Alapítvány – de erre csak akkor kerül sor ha az iskolák megkeresik őket, aminek több akadálya is felmerülhet. A közösségen belül azonban nagyon erős aggodalmat váltott ki hogy a tantervbe bekerültek a két világháború közötti Magyarország közismerten antiszemita történelmi és irodalmi személyiségei.

3. Gyűlölet-bűncselekmények és gyűlöletbeszéd: 2012-ben a magyar büntető törvénykönyv jelentős jogi szabályozást vezetett be a lelkiismereti és vallásszabadság megsértésével, egy bizonyos csoport tagja elleni erőszakkal, népirtással, emberiség elleni bűncselekményekkel, apartheiddel, és a totalitarizmus szimbólumainak – köztük a horogkeresztnek, az SS jelvényeinek és a nyilaskeresztnek – a használatával kapcsolatban. A magyar Büntetőtörvénykönyv tartalmaz olyan paragrafusokat, amelyek a közösség elleni izgatásra és a gyűlöletbeszéd kategóriájába tartozó, a náci és kommunista bűnök nyílt tagadására vonatkoznak. A bírói gyakorlat az előítéletes motivációt a bűncselekmények jelentős elemének tekinti. 2019-ben a rendőrség kiadta az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) utasítását a gyűlölet-bűncselekmények kezeléséről a rendőrségnek és az ügyészeknek a bűncselekmények nyomozása során figyelembe kell venniük az előítéletességre utaló jeleket, azzal a céllal, hogy felszámolják a rasszizmust, a faji megkülönböztetést, az idegengyűlöletet és a kapcsolódó intoleranciát, illetve hatékonyan reagáljanak rájuk. Amint a jogalkotás tendenciája mutatja, az elmúlt két évtizedben egyértelmű erőfeszítések történtek a gyűlölet-bűncselekmények elleni küzdelemhez szükséges jogi környezet megteremtésére. A jogalkalmazás területén azonban számos problémát találunk, aminek a legfontosabb következménye a látencia. Az antiszemita gyűlölet-bűncselekményekről a legpontosabb adatokat a TEV szolgáltatja a havi és éves jelentésekben.

TÁMOGATÓK:

**Nemzeti
Együttműködési
Alap**

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

4. **A holokauszt emlékezete:** A kormány megemlékezik a holokauszt emléknapjáról, és a második generációs túlélők egészségügyi szükségleteit anyagi alap létrehozásával támogatja. Ezen túlmenően a holokauszt tagadása bűncselekménynek minősül. A tanárképzésben találunk hiányosságokat, de a tanárok önkéntes alapon részt vehetnek a civil szervezetek – pl. a Centropa - által vezetett, a holokauszt tanításáról szóló műhelymunkákon, és megismerkedhetnek a megfelelő módszertannal. Számos holokauszthoz kötődő emlékhelyet támogat a kormány (azonban több védelmét magánadományozók vagy alapítványok támogatják).

5. **Média:** A közszolgálati média általában elítél minden antiszemitizmussal kapcsolatos beszédet. Ami a radikálisan antiszemita, szélsőjobboldali médiumokat, például a Kuruc.info-t és a Vadhajtasok.hu-t illeti, a törvénytelenül gyűlöletkeltő tartalmak ellen jogi lépéseket lehet tenni. A zsidó hagyományok népszerűsítése gyakori a médiában: számos holokausztra emlékező dokumentumfilmet vetítenek, és néha megemlítik a zsidó ünnepeket vagy egyéb zsidó közösségi rendezvényeket. A Mazsihisz és az EMIH vezetői gyakran tűnnek fel műsorokban.

6. **Vallásszabadság:** Magyarország alkotmánya kifejezetten védi a „vallás vagy meggyőződés megválasztásának, megváltoztatásának vagy kinyilvánításának szabadságát”. Az Alaptörvény nem tesz különbséget az egyházak vagy gyülekezetek között, beleértve a zsidó egyházakat. Az állam bizonyos fokú kivételezést tanúsít, és több zsidó civil szervezetet és vallási közösséget nem ismer el, illetve nem támogat anyagilag. Magyarország kifejezetten elismeri a körülmételéshez való jogot és a kóser szabályok betartását a vallásszabadság részeként. Magyarországon, a körülmételés és a kóser vágás, más európai országokkal ellentétben, nem képezi politikai vita tárgyát.

7. **Biztonságpolitika:** Akormány és a zsidó közösség a biztonságot kiemelt fontosságú ügynek tekinti. Viszonylag sok zsidó intézmény van, amelyek folyamatos felügyeletet és védelmet igényelnek, és emiatt a biztonsági kiadások általában

TÁMOGATÓK:

**Nemzeti
Együttműködési
Alap**

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

magasak. Az Európai Zsidó Kongresszus és más szervezetek több mint 100 000 euróval járulnak hozzá a vidéki zsidó intézmények biztonságához. Más nemzetközi zsidó szervezetek képzéseket, szemináriumokat kínálnak a témában. A zsidó közösség, a rendőrség és a terrorizmusellenes erők szoros kapcsolatot ápolnak egymással, mind formálisan, mind informálisan. A zsidó közösségnek is van saját biztonsági szolgálata és válságkezelő csapata, amely készen áll bármilyen veszélyre reagálni amely szorosan együttműködik a hatóságokkal, és az elmúlt években számos új biztonsági intézkedést vezettek be.

8. **Sport:** Futball mérkőzéseken még mindig előfordulnak antiszemita skandálások és más rasszista szidalmak. Az elmúlt tíz évben a sportegyesületek átláthatóbbá és hozzáférhetővé váltak. A magyar Maccabi sportklub vezetője szerint a zsidó közösségnek nincsenek korlátai a rendezvények szervezésében: 2019-ben a 15. Európai Maccabi Játékok volt a legnagyobb sportrendezvény Magyarországon, amelyen 42 országból 2311 sportoló indult, köztük rekordszámú, 208 magyar. Az esemény előkészítése több éves szoros együttműködést igényelt a zsidó közösség és az eseményt finanszírozó magyar kormány között. Egy, a kormánnyal szorosan együttműködő interjúalany szerint nem voltak az antiszemitizmusnak aggasztó jelei, és a projekt a zsidó közösség számára hasznos volt a különböző sportegyesületekkel való értékes kapcsolatépítés, valamint a kulcsfontosságú intézmények fejlesztésének finanszírozása szempontjából. Ami a szabályozást illeti, szinte minden nagyobb egyesületben vannak szabályok a megkülönböztetés ellen. A FIFA előírásait és ajánlásait szigorúan végrehajták és a javulás megfigyelhető, ennek példája a Fradi, amely széles körben ismert volt szurkolóinak antiszemita retorikájáról azonban ma már szoros kapcsolatot ápol Izraellel, elnöke pedig elkötelezett az antiszemitizmus elleni küzdelem mellett.

Antiszemitizmus és Covid19

TÁMOGATÓK:

Nemzeti
Együttműködési
Alap

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

Az antiszemizmust sokan hasonlították már vírushoz, vagy akár élősködőhöz: valahányszor egy komolyabb krízis zajlik a világon, az antiszemita és az összeesküvés elméletek azonnal a zsidókat veszik célba, függetlenül attól hogy kik és mennyien szenvednek ennek hatásától. Az antiszemita megtalálják azokat módokat hogy a gyűlölet mérget terjesszék. A covid-19 pandémiának az egész világra maradandó hatása volt, és ez igaz az antiszemizmusra is. Ennek egyik példája például az antiszemita “zoombombing” jelensége, ahol rasszista trollok virtuális zsinagógái eseményeket támadtak meg, vagy más zsidó témájú Zoom rendezvényeket arra használtak fel hogy antiszemita véleményeknek adjanak hangot.

Egy másik jelenség az antiszemita összeesküvés elméletek robbanásszerű terjedése a közösségi médián, szinte attól a pillanattól kezdve hogy a vírus elkezdett globális szinten terjedni. Az antiszemita incidenseket monitoráló intézmények (pl. az ADL vagy a CST) nagy számban találtak antiszemita posztokat a FB-on és Twitteren (X), illetve az internet sötétebb bugyraiban is mint a 4Chan és a Gab, mind arra kihegyezve hogy a zsidók állnak a koronavírus mögött és alantas céljaikra akarják azt felhasználni. Számos összeesküvés elmélet ami terjedni kezdett nem is a zsidókkal volt kapcsolatos, de több antiszemita hangadó azonnal összekapcsolta azokat a zsidókkal, erre példa az az összeesküvés elmélet hogy a 5G tornyok és hálózatok okozzák az új vírust, amit nemsokára már úgy tálltak hogy a zsidók a tulajdonosai a telekommunikációs vállalatoknak és szándékosan építik a tornyokat oda ahol nem élnek zsidók.

Ezek az elméletek nem elszigetelten jelentkeznek: az egész világon órákon belül elterjednek posztokon és mémeken keresztül, kontinenseken átívelve. Gyakran a kínaiakat támadó xenofób teóriák összemosódnak antiszemita elméletekkel. Fontos azt is megjegyezni hogy a zsidók összekapcsolása betegségekkel és fertőzéssel nem új jelenség és a történelem során az egyik leggyakrabban megjelenő ősi és mélyen gyökerező antiszemita toposz: ennek egyik példáját láthattuk az 1340-es években, amikor a bubópestis végigsöpört Európán, nyomában 20 millió ember halálával – körülbelül Európa akkori lakosságának harmadával. Számos helyen a zsidókat hibáztatták a járvány

TÁMOGATÓK:

**Nemzeti
Együttműködési
Alap**

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

terjedésével, azzal gyanúsítva őket hogy megmérgezték a kutakat: sokukat megkínózták, kivégezték vagy száműzték. Több ezer ártatlan zsidót öltek meg és több száz közösséget romboltak le. Az üldöztetések a Fekete Halál idején olyan mértéket öltöttek, hogy Nyugat-Európában lényegében alig maradtak zsidók: ez jelölte a zsidó közösségek virágzásának kezdetét Lengyelországban egészen a Holokausztig.

A népirtásig vezető út is részben a zsidók betegségek és fertőzések terjesztésének vádjával kezdődött: Hitler gyakran hasonlította a zsidókat “veszélyes kórokozónak” a Mein Kampf-ban vagy beszélt a Németországot veszélyeztető “Zsidó vírusról”. A náci propaganda gyakran hasonlította a zsidókat bolhához, tetvekhez és más betegséget terjesztő kártevőkhöz – ennek a leghírhedtebb példáját az “Örök Zsidó” című propaganda filmben láthatjuk, ahol a zsidók betegségterjesztő patkányokként vannak ábrázolva Európa-szerte.

Ezek a több száz éves összeesküvés elméletek jelentek meg ismét az internet zsidógyűlöli fórumain. Ez különösen fájdalmas volt a covid-pandémia idején, ahol a társadalom legtöbb szegmense igyekezett minél inkább támogató lenni és összefogni, akár önkéntesként is hogy egymáson segítsenek az állampolgárok. Ahogy a pandemia egyre tovább húzódott, és egyre jobban átította az új valóság az emberek hétköznapjait, úgy lettek egyre fogékonyabbak az antiszemita és rasszista összeesküvés elméletekre, és nyitottabbak arra hogy bűnbakot keressenek és találjanak. Ezért is volt fontos hogy több szervezet is közelről monitorálta az antiszemita anyagokat és a közösségi mediavállalatok és hatóságok kezdeményezni tudták az eltávolításukat amennyiben szükségesnek ítélték meg.

A legtöbb antiszemita poszt, comment és mém ami a Covid alatt elterjed Magyarországon és Európában hat nagyobb kategóriába sorolható, áthatva áltudományos megközelítésekkel és egyszerű emberi gonossággal. A nagyobb technológiai cégek erőfeszítéseket tesznek a járvánnyal kapcsolatos félretájékoztatás visszaszorítására (pl a Google[1]), a közösségi média szerepe az ilyen narratívák terjesztésében egyértelmű.

TÁMOGATÓK:

**Nemzeti
Együttműködési
Alap**

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

Fontos megjegyezni, hogy mindenütt megfigyelhető a kódolt antiszemita nyelvezet, sokan például a „globalisták” szót használják a „zsidók” helyett. A következő a hat kategória:

1. **A vírus csak kitaláció, mégpedig a zsidók találták ki:** Amikor egy új krízishelyzet adódik, pl. terrorista támadás, gazdasági válság vagy egy világméretű járvány, a legtöbb összeesküvés elmélet hívő azonnal azt állítja, hogy a hivatalos történet hazugság, és a háttérhatalom titkolja az igazságot. Több poszt is volt a magyar közösségi médiában arra vonatkozóan hogy a covid valójában nem létezik, és az egész csak egy nagy zsidó összeesküvés az emberek megfélemlítésére.
2. **A vírus tényleg létezik, és a zsidók hozták létre:** Egy másik irány a összeesküvéselméleteknek, hogy bár a vírus tényleg létezik, de azt a zsidók szándékosan hozták létre és terjesztik mindenféle gonosz céllal. Ennek a témának számos variációja létezik: hogy csökkentsék a világ lakosságát, vagy hogy a zsidók azért fejlesztették ki a koronavírust hogy ezzel kirobbantsák a harmadik világháborút, vagy hogy Soros György vagy más zsidó üzletembernek anyagi előnye származik a vakcinából (illetve ezeknek az elméleteknek a különböző kombinációi, melyek mind oda vezetnek hogy a zsidók tehetnek mindenről).
3. **A zsidók terjesztik a vírust:** Évszázadokon keresztül az antiszemiták mindig úgy mutatták be a zsidókat, mint piszkos, tisztátalan, betegségterjesztő népséget. A nemzetközi médiában több olyan információ (többségük hitelesen) is előkerült miszerint több vallásos zsidó közösség tagjai között több halálos áldozata volt arányaiban a vírusnak mint a többségi lakosság körében, amit az antiszemiták úgy értelmeztek hogy ezt az aránytalan reprezentációt az okozza, hogy a zsidók terjesztik a vírust – szándékosan vagy véletlenül – ezzel a nem zsidók halálát is okozva.
4. **A zsidók halálának ünneplése:** Sok keményvonalas antiszemita kifejezetten ünnepelte azokat a híreket amik arról szóltak hogy a zsidó lakosság körében aránytalanul nagy a vírus áldozatainak száma..

TÁMOGATÓK:

**Nemzeti
Együttműködési
Alap**

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

5. **A zsidók megfertőzésének ünneplése:** A pandemia alatt arra is láttunk példát hogy személyek azzal dicsekedtek különböző online neonáci fórumokon hogy direkt meg akarnak fertőződni coviddal hogy utána zsidó rendezvényekre és zsinagógákba behatolva terjesszék a vírust (“Holocough”).

6. **Oltásellenesség és antiszemitizmus:** A Get The Trolls Out! Projektben résztvevő nyolc európai intézmény (köztük a brit Media Diversity Institute, a német Amadeu Antonio Stiftung és a European Union of Jewish Students) kutatásokat végzett az oltásellenesség és az antiszemitizmus összefüggéseiről a közösségi média platformokon (Facebook, Twitter). A kutatás legfontosabb megállapítása, hogy a vizsgált országokban az antiszemita narratívák erősen jelen vannak az oltásellenes elméleteket, narratívákat terjesztők köreiből: pl. hatalommal bíró zsidók egy csoportja át akarja venni a világhuralmat. Szintén minden vizsgált országban közös narratíva az áldozati szerep: Az oltásellenesek „üldözött” helyzetének a holokauszttal való összehasonlítása, a polgárok „új zsidókként” való ábrázolása széles körben elterjedt. A tüntetéseken az emberek sárga csillagot viseltek hogy önmagukat a náci Németországban és egész Európában üldözött zsidó lakossághoz hasonlítsák.

Bár hajlamosak lehetünk hogy az ilyen online tartalmakat ne vegyük komolyan és inkább valamiféle beteges viccnek tartjuk őket, fontos megjegyezni hogy globális szinten a radikális weboldalakon (pl. Gab, 4Chan és QAnon) hasonló elméleteket posztoló antiszemiták a világ több országában is követték el terrorcselekményeket (pl. a pittsburghi vagy halle-i zsinagógákban). Sokuknak Magyarországon is akadnak követői a közösségi média felületeken, és tévedés lenne ezeknek a veszélyét alábecsülni. A történelem során, amikor a zsidókat vírusokhoz, pestishez, patkányokhoz és baktériumokhoz hasonlították, az mindig tragédiához vezetett, és amikor ezt napjainkban a neonáci propaganda teszi online, az sem kevésbé ijesztő – csak azért mert ezeket a paranoid téveszméket nevetségesnek látjuk vagy bizarrnak, az nem jelenti azt hogy nem lehetnek nagyon is valóságos következményeik.

TÁMOGATÓK:

**Nemzeti
Együttműködési
Alap**

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

Az Ukrajnával kapcsolatos diskurzus

2022-23 legfontosabb trendjei közé tartoztak az antiszemita körökben az ukrán háborúval kapcsolatos összeesküvés-elméletek: már a háború első pár hetében, a 2022. Február 24-én indult invázió után több tízezer olyan posztot jelentettek, ahol szélsőségesek és antiszemiták a politikai spektrum minden részéről gyűlöletkeltő hazugságokat terjesztettek. Ezek közé tartoztak – hasonlóan a fent említett coviddal kapcsolatos logikához – hogy a zsidók okozták a háborút hogy anyagilag lefölezzék azt. Szintén ide tartoztak a találgatások hogy a zsidó háttérhatalom irányítja a háborút úgy az orosz, mind az ukrán részről: ebben közrejátszott Zelenszkij elnök zsidó háttere amit nyíltan felvállal. Egy másik iránya az antiszemita találgatásoknak ahol összekötötték az orosz agressziót az izraeli hadműveletekkel illetve azok civilekre gyakorolt hatásaival. Szintén gyakran került elő a holokauszt relativizálása[2], ahogyan a háború civil áldozatainak számával népirtást emlegettek. Gyakran előkerülő toposz a “kazár maffia, kazár invázió”, arra utalva hogy egyes teóriák szerint a kelet-európai zsidók a kazároktól származnak, és az orosz támadás célja szerintük az hogy megtisztítsa tőlük Ukrajnát. A nemzetközi antiszemitizmust monitorozó szervezetek jelentései alapján azonban kijelenthetjük hogy a 2023 október 7.-i eseményeket követően a népszerűbb antiszemita influenszerek és weboldalak gyűlöletkampányaik fókuszát áthelyezték a Közel-Keletre Ukrajnáról. Egy friss kutatás szerint[3] azonban az összeesküvéselmélet-hívők összekötik a két konfliktust antiszemita téveszméik bizonyítékát látva bennük – mivel gyakran több párhuzamos válság felerősíti ezeket az elméleteket.

Zárás

Magyarországnak most rendkívüli lehetősége van arra, hogy bizonyítsa elkötelezettségét az antiszemitizmus megelőzésére és a zsidó élet támogatására irányuló nemzeti stratégia

TÁMOGATÓK:

**Nemzeti
Együttműködési
Alap**

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

megalkotásával, ahogy azt a fent említett tanácsi nyilatkozat és a Bizottság által elfogadott stratégia is előírta. A "Zéró-tolerancia" a kormány részéről mindenképpen fontos lépés, de még van tennivaló, hogy a magyar társadalom egésze befogadóvá váljon, nemcsak a zsidó közösség de más kisebbségek felé is, az európai értékek és alapjogok szem előtt tartásával.

[1] <https://telex.hu/techtud/2023/10/31/beth-goldberg-google-jigsaw-interju-alhir-osszeeskuves-elmeletek-haboru-propaganda-szelsoseges-tartalmak-kozossegi-media>

[2] <https://tev.hu/koves-slomo-ami-ukrajnaban-tortenik-az-borzaszto-de-nem-a-holokauszti/>

[3] <https://theconversation.com/gaza-and-ukraine-are-separate-conflicts-but-conspiracy-theorists-are-trying-to-link-the-two-on-social-media-new-research-215803>

TÁMOGATÓK:

**Nemzeti
Együttműködési
Alap**

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.